

Oahppopládna - Jo3 tjoarvve-, dákte- ja metálladuodjefáhka

Dette er en lulesamisk oversettelse av den fastsatte læreplanteksten.
Læreplanen er fastsatt på nordsamisk.

Sámedigge mierredam njuolgadustjállagin 04.05.2021, láhkavuodo:
snjilltjamáno 17.b 1998 nr 61 láhka vuodoskåvlå ja joarkkaåhpadusá birra
(åhpadusláhka) § 6-4 nuppát ladás.

Fámon 01.08.2022 rájes

Fága birra

Fága relevánssa ja guovdásj árvo

Jo3 tjoarvve-, dákte- ja metálladuodjefágan la sáhka sáme árbbedábálasj adnoduojij duodjuhimes, divvomis ja ådåstuhttemis. Gå praktihkalattjat barggá tjårvij, dávtij, metállaj ja ietjá ábnnasij ja gå iesguhtik vædtsagijt ja hiebalasj masjijnajt adná, de viddnooahppe åvddånahti duodjuhimpudagájt ja dádjadusáv duoje árbbedábes, hámes ja teknihkas. Viddnooahppe galggi åtsådit, idiejajt åvddånahttet ja adnet innovatijva prosessajt ådå adhoduoijt dagátjat. Duodjefáhka galggá viddnooahppijt gárvedahttet duostotjít sebrudagá dárbojt árbbedábálasj ja ådå lágásj buktagijda. Duodjefáhka galggá sihkarasstet jut sjaddi oahppam duodjára gudi árbbedábálasj duojev máhti ja gudi åvddålijuovlluj gæhttji ja huomahi duojít majna álggoálmmukmáhtto I vuodon.

Gájka fága galggi áhpadusá árvvovuodov duohtan dahkat. Jo3 tjoarvve-, dákte- ja metálladuodjefáhka galggá fáron åvdedimen fágalasj identitiehtav ja dahkammielav, ja dádjadusáv duoje åvddånbuktema nármajs, etihkas ja estetihkalasj vidjurijs. Fágajn bargadijn åvddånahti viddnooahppe máhtov sáme luonndo- ja kultuvrraárbe moattebelakvuodas ja variasjávnås. Árbbediedo baktu galggi viddnooahppe luondov vieledit ja dádjadit ahte ressursaano vuoksuj la dárbo luondoboanndudagájt boahtte buolvajda gáhttit. Fáhka galggá fáron máhtov vaddemin barggovadde ja bargge vælggogisvuodaj ja rievtesvuodaj birra ja gálmåbelak aktisasjbargo mávsulasjvuoda birra, manna barggovadde, bargge ja oajválatta aktan barggi buorre barggoiellemav åvddånahtátjat.

Guovdásj elementa

Ábnasválljim ja kultuvrraárbbe

Ábnasválljim ja kultuvrraárbbe guovdásj elementan la sáhka åttjudit ja válljít hiebalgis ábnnasijt tjoarvve-, dákte ja metálladuodjáj, gárvedit ja vuorkodit árbbedábálasj vuoge milta. Guovdásj elementan la aj sáhka gáktu sáme kultuvrraárbbe I tjanádum sámegielajda ja árbbedábjida symbåvllåano, ornamentihka hábbmima ja dan ano hárráj.

Duodje, vædtsaga ja masjijna

Duodje, vædtsaga ja masjijna guovdásj elementan la sáhka adnet iesguhtik duodjeteknihkajt ja duodjuhit tjårvij, dávtij, metállaj ja ietjá ábnnasij. La sáhka dádjadit ábnnasij iesguhtiklágásj dåbddomerkajt ja válljít ja adnet iesguhtik vædtsagijt ja masjijnajt barggij. Guovdásj elementan la aj sáhka barggat guoskavasj varresvuoda, birrasa ja sihkarvuoda njuolgadusáj milta, ja galggá

liehket dáhpen duodjelanján suodjalimgálvojda tjágŋat, dáhtábládijt ja addnebagádusájt adnet ja válljít vuogas rumájbarggamvuogijt bargadijn.

Desájnnaprosæssa

Guovdásj elementan desájnnaprosæssa l sahka ávddånahttet idiejajt, plánit, tjadádit ja dokumentierit bargov manna duodjebuktagijt ávddånahttá tjoarves, dátves ja/jali metállas. Guovdásj elementan la aj sahka adnet hamev, funksjávnåv, bájnojt, ábnnasijt ja innovasjávnåv desájnnaprosessan. Metåvdåj, ávddånahttemvuogij ja iesjguhtik árbbedábij åtsådime baktu galggi viddnooahppe vijddásappot ávddånahttet ja ådå duoijt duodjuhit.

Oasesmárnándádjadus

Oasesmárnándádjadusá guovdásj elementan la sahka ietjas buvtadime gálojs ja sisbåhtusijs. La aj sahka ietjas bargojt ávddånbuktet ja bagádit oasstijt iesjguhtik aktijuodajn. Guovdásj elementan la aj sahka mærkkagálvvotsieggimis ja duoje iesjyuodaj ja kultuvralasj- ja árbbedábálasj árvo gaskostimes. Dasi gullu aj adnet fága kultuvrrahistårv bargonis. Vuobdedahtttem ja ietjas duoijt ja dievnastusáj vuobddem iesjguhtik værmádagáj baktu l oassen guovdásj elementas.

Fágajgasskasasj tiemá

Álmmukvarresvuhta ja bierggim

Jo3 tjoarvve-, dákte- ja metálladuodjefágan merkaj fágajgasskasasj tiebmá álmmukvarresvuhta ja bierggim ahte ávddånahttá giehtatjehpudagájt, buorre barggorutijnajt tjuovvu ja vállji barggamvuogijt ma li rubmahij vuohkasa ja adná védtsagijt ja masjijnajt riekta duodjuhahttij. Dán fágan la aj sahka ávddånahttet ja nannit identitiehtav dakhmávo, buktema, tjuolmaj tjoavddema ja jäermálasj válljimij baktu ietjas iellemin. Dási gullu aj iesjluohtádusáv ávddånahttet ja duosstat vuojnosa javllat. Fágajgasskasasj tiebmá álmmukvarresvuhta ja bierggim la aj tjalmostahttemin gáktu duodje iesjguhtik láhkáj juogostjanástagáv vuoset.

Guoddelis ávddånbime

Jo3 tjoarvve-, dákte- ja metálladuodjefágan merkaj fágajgasskasasj tiebmá guoddelis ávddånbime lájttálisát reflektierit ja liehket diedulasj etihkalasj ja birrasa vidjurijda gá ábnnasijt viedtjá ja buvtadimprosessan. Dánna l aj sahka dádjadit, árvustallat ja máhttet ådåájggásasj teknologijjav adnet duodjebuvtdimen. Dasi aj gullu ávddånahttet praktihkalasj ja nanos árbbedábálasj ja ådåájggásasj duoijt majna la buorre kvalitiehtta, majt máhttá ájmon adnet, ådåsis adnet ja divvot. Guoddelis ávddånbime merkaj aj fáhka la fáron sihkarasstemin værálda luonndo- ja kultuvrraárbev.

Vuodotjehpudagá

Njálmálasj tjehpudagá

Njálmálasj tjehpudagá jo3 tjoarvve-, dákte- ja metálladuodjefágán li adnet fáhkagielav ja subtsastit buktagij birra ja guládallat njálmálattjat oasstij, barggorádnaj, gálvoj vuobddij, árbbedáhpeguoddij ja ietjá aktisasjbarggoguojmij. Viddnooahppe ávddánahtti njálmálasj tjehpudagájt gå árvvaladdi, reflektieriji ja presentieriji buktagijt ja metåvdåjt ja gaskosti vuojnojdisá fágalasj dágástallamijn.

Buktet tjálllet

Buktet tjálllet jo3 tjoarvve-, dákte- ja metálladuodjefágán la tjálalattjat ávddånbuktet, dahkat skándajt, bargotjuorggamijt ja gávvidimijt. Dat merkaj aj ávddånbuktet ja dokumentierit barggoprosessajt tevstajn ja visualisierimijn oasstijda, barggorádnajda, vuobddijda ja ietjá aktisasjbarggoguojmijda. Dasi gullu vil åtsådit ja reflektierit fágalasj tiemáj ja tjuolmaj badjel, dahkat argumentierimijt ja dárkestit ietjas tevstajt.

Buktet låhkåt

Buktet låhkåt jo3 tjoarvve-, dákte- ja metálladuodjefágán la diedoijt gávnat fáhkagirjálasjvuodan, iesjguhtik tevstajn, barggobagádusájn, sárggomijn, symbåvlåjn, gávåjn ja illustrasjåvnåjn. Dasi gullu aj buohtastahttet, diedoijt dålkut ja oadtjot fágalasj ájádusbåhtusijt oahpes ja amás fáhkatjállusijs. Dasi gullu aj gáldoijt adnet lájttálisát ja luohtedahtte vuogijn.

Buktet riekknit

Buktet riekknit jo3 tjoarvve-, dákte- ja metálladuodjefágán merkaj riekknit dættov, dahkat skándajt ja merustit ábnas- ja ájggeanov. Dasi gullu aj økonomijjalasj merustimijt dahkat gå haddefálaldagájt dakhá vidnudagá ja ietjas buktagija ja dievnastusájda.

Digitála tjehpudagá

Digitála tjehpudagá jo3 tjoarvve-, dákte- ja metálladuodjefágán merkaj viedtjat ja gaskostit diedoijt ja visualisierit idiejajt. Dat merkaj aj barggat buvtaåvddånahttemijn ja desájnadijmijn, gållomerustallamijn ja ietjas duodjebuktagij ja dievnastusáj mårnánasstemijn. Digitála tjehpudagája gullu árvustallat, barggat ja tjoahkkáj giesset diedoijt, liehket lájttális gáldoja ja vuosedit gáldoja. Dasi gullu aj etihkalasj diedulasjvuodav ávddånahttet, vuosedit digitála jiermey ja tjuovvot njuolgadusájt ja närmajt.

Máhtudakulme ja árvustallam

Tjoarvve-, dákte ja metálladuodjefága máhtudakulme ja árvustallam

Máhtudakulme

Åhpadusá ulmme le viddnooahppe galggá máhttet

- plánit, tjadádit, árvustallat ja ietjas bargojt ja barggoprosessajt dokumentierit ja fáhkaterminologijjav adnet duodjuhahttij
- åtsådit sáme árbbediehtagav ja álggoálmmukkultuvrav ja adnet inspirasjávnnán etihkalasj láhkáj ietjas sjuggelis bargon ja gå duojev gaskos
- adnet digitála ressursajt ávddånahtátjít bargotjuorggamijt, sárggomijt ja modellajt ja dajt adnet duodjuhimen gå hábbmi ådå tjoarvve-, dákte- ja metállabuktagijt trendajt ja ådå vuogij milta
- tjielggit duodjeárbbédabíjt Sámen ja ietjas guovlo jali muhtem ietjá Sáme guovlo árbbedábálasj duodjebuktagijt duodjuhit
- válljít ábnnasijt, gárvedit ja vuorkudit dajt árbbedábálasj ja ådå vuogij milta ja funksjávnåv, kvalitiehtav ja vihpamav gávvidit
- duodjuhit ja gárvedit árbbedábálasj adno- ja ådálágásj duojijt tjoarves, dávtes ja metállas
- hábbmit ja dahkat buktagijt ja gávnijt sáhkuma, suoddama ja friesima baktu
- adnet teknihkajt silbbaduojen hervajt ja ietjá buktagijt duodjuhittjat tjårvij ja dávtij siegen, ja tjielggistit gáktu presisjávnná ja dárkkelisvuhta bargadjn vájkut båhtusij
- gæhtjaladdat iesjguhtiklágásj vuogijt gáktu ábnnasijt aktij biedjat, árvustallat dajt ja adnep dajt ietjas bargon
- adnet iesjguhtik vuogijt buossjodittjat ja biejadittjat ja hábbmitjít stálev níjbbebuvtadibmáj
- hábbmit ,vadjat ja goarrot lierttedåhpåv
- hiervvit ábnnasijt ja duojijt graverimijn, suoddamijn ja dieddemijn
- adnet iesjguhtiklágásj teknihkajt, gellat ja sjallit ja bajutjijt sujettit iesjguhtik ábnnasijt ja buktagij
- merustallat ábnas- ja buvtadimgálojt ietjas duojijn ja dievnastusájn ja vuojnnet gáktu ábnasadno, produktivitiehtta ja tijjnim aktij gulluji
- adnet iesjguhtik digitála ressursajt gå vuobdadahttá ja vuobddá ietjas ja vidnudagá mærkkagálvojt ja gå oasstij ja ietjá aktisasjbarggoguojmij guládallá
- tjielggit sáme tjoarvve-, dákte- ja metálladuoje histåvråv ja ærádisáv ja adnet histåvrålasj gáldoit referánssan buktagij buvtadimen ja rekonstruierimin váj iehtjáda máhhti dajt guorrat
- slippit, dábttjat, polierit, adnet ja ájmon anedit ájvvovædtsagijt

- adnet ja ájmon anedit masjijnajt, v  dtsagijt ja duodjeg  lvojt
guoskavasj varresvuoda, birrasa ja sihkarvuodanjuolgadus  j milta
- adnet hiebalasj suodjalimg  lvojt, buorre barggorutijnajt ja v  lljit vuogas
barggamvuogijt majt bargadijn rievddadall   vaj noadev  vijt garvv  
-   rvvaladdat iesjguhtik s  me duodjeorganisasj  vn  j ja -  sadus  j
  vd  sv  sst  dussuorgijt ja bargojt ja g  ktu dajs   kev adnet, ja
reflektierit makkir r  lla dajn la sebrudag  n
- barggat doajmme m  rr  dus  j ja sjiehtadus  j milta ma f  ga
barggodilev regulieriji, ja tjielggit barggovadde ja bargge
v  lggogisvuodajt ja rievtesvuodajt

  hpadattijn   rvustallam

  hpadattijn   rvustallam galgg   viehkken   vdedit oahppamav ja m  htudag  v
  vdd  nahttet. Viddnooahppe vuosedi ja   vdd  nahti m  htov jo3 tjoarvve-,
d  kte- ja met  lladuodjef  gan g   adni m  htov, tjehpudag  j ja l  jtt  lis
  jdallamav g   galggi dahkamus  jt tjoavddet. Bag  dalle galgg   dilev hiebadit
vaj viddnooahppe b  ss   f  ron mierredimen ja oahppammiellaj alodit
iesjguhtikl  g  s j bargoj baktu. Bag  dalle ja viddnooahppe galggaba
s  gastallat viddnooahppe   vdd  nime birra jo3 tjoarvve-, d  kte- ja
met  lladuodjef  gan. Viddnooahppe galggi bessat vuosedit majt bukti, ja ietjas
f  galasj   vdd  nime badjel reflektierit. Bag  dalle galgg   bag  dallat ienep
oahppama g  ktuj ja   hpadimev hiebadit navti v  j viddnooahppe bessi
bag  dallamij milta l  ggnit ietjasa m  htudag  v f  gan.

  rvustallam  rnik

Loahppa  rvustallam

F  hkag  ehttjalime   vdd  la galggi g  jka gudi ælla tjuovvum d  b  lasj
oahppomanov, rijbbam tj  alasj eks  man mij la f  ga oahppopl  na milta
dag  duvvam. Eks  bma dag  duvv   guovd  sj   sadus  jn ja sensurieriduvv  
b  jk  lattjat. Eks  man ij galga liehket g  rvedimoasse.

Jo3 tjoarvve-, d  kte- ja met  lladuodjef  ga   hpadus galgg   f  hkag  ehttjalimij
l  hpaduvvat. G  jka galggi f  hkag  ehttjalimev tjad  dit, mij galgg   binnemus  t
gud  n barggobiejven tjad  duvvat.